

ยุทธศาสตร์เชิงพุทธสำหรับผู้บริหาร
โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา
Buddhist Strategy for Administrators in
Phrapariyattidhamma School for General Education

พระมหาสมบัตินันท์ วัฒนกุล (ฉลอง)^๑

บรรจบ บรรณรุจิ^๒

บทคัดย่อ

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดเป็นเป็นศาสนศึกษาแผนกสามัญศึกษา โดยกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ ดำเนินการจัดการศึกษาแผนกสามัญศึกษา ให้แก่พระภิกษุสามเณร ในพระพุทธศาสนา เป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนา และการสนับสนุนให้ผู้เรียนศึกษาวิชาธรรมและวิชาสามัญ เป็นผลดีและเป็นประโยชน์ต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อีกทั้งเป็นการจูงใจดึงดูดผู้เข้ามาบวช เพิ่มบุคลากรทางศาสนาให้มีความรู้ทุกแขนงมากขึ้น เป็นพัฒนาบุคลากรทางพระพุทธศาสนา ที่มีการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งทางธรรมและสามัญสมบูรณ์มากขึ้น ไม่มีช่องว่างทางความรู้ เป็นมาตรฐานสากลและให้การศึกษาที่เหมาะสมแก่ศาสนทายาทที่ดี ได้มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม มีองค์ความรู้ที่หลากหลาย มีความรู้ก้าวหน้าทันกับการศึกษาทางโลก เป็นการยกระดับการศึกษาของชาติ และลดความซ้ำซ้อนของผู้เรียน

คำสำคัญ: โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา, ศาสนทายาทที่ดี

Abstract

Phrapariyattidhamma School for General Education is under Buddhist Studies Division in Office of National Buddhism. The school provides general education to monks and novices to prolong continuity of Buddhism and support students in studying Buddhist principles and general subjects. That is beneficial in Buddhist propagation, enhancement lay-Buddhists in ordination, and increasing qualified numbers of Buddhist personnel. Phrapariyattidhamma School for General

^๑นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^๒อดีตผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ภาควิชาสมาชิกราชบัณฑิต สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสถาน, ผอ.สถาบันจิตถาวรนา มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งโลก.

Education helps develop religious personnel in Dhamma and worldly knowledge in various branches with international standard and suitable for a good Buddhist heir. Students have a body of knowledge in multi-disciplinary fields and keep in touch with modern education. The school also helps up-grade the national education and reduces the duplication of learners.

Keywords: Phrapariyattidhamma School for General Education, good religious heirs

บทนำ

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเป็นสถานศึกษาที่วัดจัดตั้งขึ้น ตามระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พุทธศักราช ๒๕๔๖ เพื่อให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร โดยใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ ในปัจจุบันมีโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาทั่วประเทศ จำนวน ๔๐๔ แห่ง ครูประจำและครูพิเศษ จำนวน ๔,๗๖๒ รูป/คน นักเรียนจำนวน ๕๖,๐๐๓ รูป ทั้งนี้ มีโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ได้รับการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รอบที่สอง พุทธศักราช ๒๕๔๙-๒๕๕๒ แล้ว จำนวน ๓๙๑ แห่ง คิดเป็นร้อยละ ๙๘ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาทั้งหมด ผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบที่สองที่ผ่านมา มีโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน จำนวน ๒๐๙ แห่ง คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๔๕ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนก

สามัญศึกษาที่ได้รับการประเมิน ภายนอก^๑ จากผลการประเมินคุณภาพภายนอก ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าจะต้องมีปัจจัยหลายด้าน ที่ส่งผลต่อผลการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ทำให้โรงเรียนได้รับรอง มาตรฐานและไม่ได้รับรองมาตรฐาน

ในปัจจุบัน การบริหารงานหรือการจัดการองค์กรมีความจำเป็นต้องใช้ศาสตร์ในการบริหารงาน อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากโลกในยุคปัจจุบันเป็นระบบทุนนิยม หรือบริโภคนิยมที่แสวงหากำไร และ มีการแข่งขัน เพื่อให้เหนือกว่าคู่แข่ง ทั้งในเชิงบริหารงาน และการพัฒนาองค์กร ให้บรรลุผลตามเป้าหมายขององค์กร จึงมีหลักการบริหารสมัยใหม่เข้ามาเป็นยุทธศาสตร์ หรือหลักการในการบริหารจัดการ ในขณะเดียวกันก็มีนักวิชาการทางตะวันตกกำลังสนใจหลักการในทางพระพุทธศาสนา มาผสมผสาน และประยุกต์ใช้กับหลักการบริหารจัดการ เพราะเขาถือว่า การที่จะใช้หลักการ

^๑สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ข้อมูลพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา ปี ๕๒, (กรุงเทพฯ : มปป. ๒๕๕๒), หน้า ๑-๑๓.

วิธีการ หรือเทคนิค ของ นักวิชาการชาวตะวันตก ซึ่งพัฒนาการการบริหารจัดการมาไม่เกิน ๑๐๐ ปี นั้นยังเป็นหลักการที่ยังยึดกับวัตถุ รวมทั้งมีผู้แพ้ผู้ชนะ เป็นการบริหารจัดการที่มุ่งหวังกำไร และการแข่งขัน

เมื่อนักวิชาการทางตะวันตก ได้เข้ามาศึกษาพระพุทธศาสนา ทำให้เขารู้ว่าศาสตร์แห่งการบริหารจัดการที่ยั่งยืนและดำรงความเป็นมนุษย์ที่จะอยู่ร่วมกันโดยสันติสุขนั้นคือ ศาสตร์ในการบริหารจัดการเชิงพุทธศาสตร์ ซึ่งในที่นี้จะได้กล่าวถึง หลักการบริหารงานสมัยใหม่กับ หลักการบริหารงานเชิงพุทธศาสตร์ในเชิงเปรียบเทียบว่าสามารถบูรณาการ รวมเข้ากันได้ และเป็นแนวทางที่มีความสอดคล้องกับหลักการบริหารสมัยใหม่ได้อย่างเหลือเชื่อ ถึงแม้ว่าจะเป็นหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงกว่าสองพันห้าร้อยกว่าปีมาแล้วก็ตาม มองภาพการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ แล้วจะพบว่า มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง ส่วนใหญ่ จะเน้นการเปลี่ยนแปลง เพื่อรับใช้ระบบทุนนิยม หรือบริโภคนิยม ในช่วงแรกของการบริหารงาน ซึ่งอยู่ในยุคการปฏิวัติอุตสาหกรรม จะเน้นการบริหารงานในองค์กร เพื่อลดต้นทุนการผลิต และการผลิตสินค้าในปริมาณมากๆ แต่ในยุคปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงของระบบการบริหารงาน เพื่อรองรับระบบ การบริหารงานสมัยใหม่ เข้ามาปรับปรุงการบริหารงานขององค์กร จึงทำให้การบริหารงานมีความซับซ้อน ต้องใช้ยุทธศาสตร์ ด้านต่างๆ มาปรับเข้ากับระบบการบริหารงาน เน้นการแข่งขัน และผลกำไรสูงสุด เพื่อสนองระบบบริโภคนิยม จึงมีศาสตร์ในการบริหารงาน

สมัยใหม่เข้ามาแทนที่ระบบเก่า โดยเพิ่ม องค์ความรู้ในการบริหารงานเกี่ยวกับทรัพยากร มนุษย์ให้มีการเพิ่มทักษะเกี่ยวกับความรู้ ความสามารถ เข้ามาประกอบเป็นหลักในการ พัฒนาการบริหารงานสมัยใหม่ โดยเฉพาะการ แข่งขันขององค์กรที่มีความ หลากหลาย จึงมีการ นำเอาเรื่องสมรรถนะ (Competency) เข้ามาใช้ ในหลักการบริหารสมัยใหม่มากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการระบุทรัพยากรบุคคลว่ามีความสามารถและ ความรู้ที่หลากหลาย รวมทั้งเป็นผู้มีความสามารถ ดีที่สุด เป็นการแสวงหาความแตกต่างจากบุคคล ทั่วไป นำมาเป็นบุคลากรในองค์กร เพื่อสร้าง ความเป็นเลิศขององค์กร ในการบรรลุเป้าหมาย สูงสุดขององค์กร เพื่อการแข่งขันที่มีศักยภาพ เหนือกว่า องค์กรอื่น ๆ ก่อนอื่นต้องขอกกล่าวถึง ระบบบริหารงานที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง มาเป็นระบบบริหารงาน สมัยใหม่ที่มีการ พัฒนาการในรูปแบบต่างๆ อาทิ

ยุทธศาสตร์เชิงพุทธในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

การบริหารงานองค์กรมีองค์ประกอบ สำคัญที่นักบริหารงาน ควรคำนึง เพื่อให้การบริหารงานประสบความสำเร็จ ประกอบไปด้วย เงิน (money) วัตถุดิบ (materials) เครื่องจักร หรืออุปกรณ์ (machine or equipment) และ แรงงาน หรือคน (man) องค์ความรู้ในการ บริหารงาน ในยุคต้น ๆ ของการพัฒนากการ บริหารงานสมัยใหม่ จะคิดถึงองค์ประกอบสำคัญ ดังกล่าว เพื่อพิจารณากำหนดเป้าหมายของ องค์กร ว่าจะมีทิศทางหรือแนวทางในการบริหาร องค์กรอย่างไร แต่ต่อมามีการพัฒนากระบวนการ

บริหารงาน เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงขององค์กรตามโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันสูง จึงมีการสร้างระบบการบริหารงานที่เน้นคนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งปรับปรุงและพัฒนาระบบการบริหารงานสมัยใหม่ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายยิ่งขึ้น จึงได้มีแนวความคิดในการบริหารคนหรือทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรของตน เพื่อความสำเร็จและบรรลุผลสำเร็จ โดยให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ หรือนวัตกรรมใหม่ๆ ที่เข้ามาสนับสนุนการบริหารงานขององค์กร เพราะเนื่องจากประเทศไทยต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งถือว่าเป็นประเด็นที่สำคัญของสังคมไทย หรือองค์กร ต้องให้ความสนใจ เพราะว่าการบริหารจัดการจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เนื่องจากโลกในอนาคตเป็นโลกที่ทำงานในสิ่งแวดล้อมที่เป็นพลวัตมากขึ้น การแข่งขันจะมีอัตราที่สูงขึ้น และเป็นการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของความคาดหวังทางสังคมเพิ่มขึ้น และจะกดดันเรียกร้องในองค์กร มีการปรับตัวเพื่อแสวงหาแนวทางในการบริหารจัดการองค์กรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเฉพาะการพยายามให้เกิด “ การมีส่วนร่วม (Participation)” มากขึ้น “ การให้อำนาจ (Empowerment)” “ การเข้าไปเกี่ยวข้อง (Involvement)” “ การทำงานเป็นทีม (Teamwork)” ทั้งหมดจะต้องพัฒนาไปพร้อมๆ กัน โดยผ่านกระบวนการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความมั่นใจจากองค์ประกอบสำคัญข้างต้น คือ บุคคล (man) เงิน (money) วัสดุอุปกรณ์ (materials) และการจัดการ (management) หรือกระบวนการ

ทางการบริหาร (Administration) นักวิชาการชื่อ Lather Gulicks และคณะ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารที่เรียกว่า “POSDCORB” ไว้ ๗ ประการ^๒ คือ

๑. การวางแผนงาน (Planning) หมายถึง องค์กรควรที่จะกำหนดแผนงานกิจการ เพื่อให้ หมู่สมาชิก หรือบุคลากรในองค์กรมีทิศทางในการปฏิบัติงานหรือทำงานร่วมกันอย่างกลมกลืนไปในทางเดียวกัน

๒. การจัดองค์การ (Organizing) คือ การจัดการโครงสร้างองค์กรให้มีสายบังคับบัญชาที่คล่องตัว การเชื่อมสายบังคับบัญชาให้แน่นแฟ้น และมีความจงรักภักดีต่อองค์กร เพื่อสนับสนุนนโยบายของผู้บริหารในระดับสูงเป็นอย่างดี

๓. การบริหารงานบุคคล (Staffing) การส่งเสริมและพัฒนาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขององค์กร

๔. การวินิจฉัยสั่งการ (Directing) องค์กรต้องมีการวินิจฉัยสั่งการที่รวดเร็วแม่นยำ รวมทั้งข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจของผู้บริหารองค์กร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร

๕. การประสานงาน (Co – coordinating) เป็นการประสานงานในเชิงระบบในองค์กร หรือ นอกกระบวนขององค์กร เพื่อให้ องค์กรสามารถดำเนินกิจการอย่างมี

^๒มหาเถรสมาคม, หลักการบริหารงานสมัยใหม่กับหลักการบริหารงานเชิงพุทธศาสตร์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.mahathera.org> [๑๗/๗/๒๕๕๗].

ประสิทธิภาพ ตรงตามนโยบายและวัตถุประสงค์ขององค์กร เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ทั้งในองค์กรและนอกองค์กร

๖. การเสนอรายงาน (Reporting) องค์กรจะต้องมีการตรวจสอบข้อมูลผลการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ การรายงานข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ และเป็นข้อมูลที่เป็นมาตรฐานเที่ยงตรง มีมาตรวัด รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาสนับสนุนข้อมูล จะทำให้การบริหารองค์กรได้อย่างแม่นยำ รวดเร็วต่อผู้บริหาร

๗. การจัดทำงบประมาณ (Budgeting) องค์กรควรจัดทำระบบบัญชี และงบประมาณเป็น แบบมาตรฐาน ซึ่งสามารถตรวจสอบระบบบัญชี (Balance Sheet) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ระบบในการบริหารงานองค์กร

หลักการบริหารงานสมัยใหม่ จำเป็นต้องอาศัยวิทยาการด้านการจัดการบริหาร เข้ามาสนับสนุนองค์กร เพื่อเสริมพลังการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล พัฒนา

ทรัพยากร - มนุษย์ (บุคคล) ขององค์กรอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ รวมทั้งใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาสนับสนุน ด้านฐานข้อมูล การสร้างบุคลากรในองค์กรให้มีความสามารถในการบริหารจัดการ มีการตรวจสอบ ประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ การสร้างความเป็นธรรม ความเสมอภาคในองค์กร การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ มีการประสานประโยชน์ สร้างความร่วมมือ การกระจายอำนาจที่เหมาะสม จะเป็นแนวทางในการบริหารจัดการสมัยใหม่เพื่อนำองค์กรเข้าสู่โลกาภิวัตน์ และความได้เปรียบในเชิงแข่งขัน ของระบบทุนนิยมในปัจจุบัน ซึ่งไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

ตัวอย่าง กระบวนการบริหารงานคุณภาพที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในที่นี้ ขอเสนอกระบวนการบริหารงานคุณภาพของ Luther Gulicks ที่รู้จักกัน คือ POSDCORB และสามารถเปรียบเทียบกับหลักพุทธธรรม ดังนี้

ตารางเปรียบเทียบกระบวนการบริหาร POSDCORB กับหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหาร

กระบวนการบริหารของ POSDCORB	หลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหาร
๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดแผนงาน วางแผนขั้นตอนที่จะนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างถูกต้องสอดคล้องกับ นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ต่างๆ เพื่อให้บุคลากรได้ ปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน	สัปปุริสธรรม ๗ ๑. ฉัมมัญญุตตา ความเป็นผู้รู้จักเหตุ ๒. อัตถัญญุตตา ความเป็นผู้รู้จักผล ๓. อัตตัญญุตตา ความเป็นผู้รู้จักตน ๔. มัตตัญญุตตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณ ๕. กาลัญญุตตา ความเป็นผู้รู้จักกาล ๖. ปริสัจญุตตา ความเป็นผู้รู้จักชุมชน ๗. ปุคคลัญญุตตา ความเป็นผู้รู้จักบุคคล
๒. การจัดองค์การ (Organizing) คือ การจัดโครงสร้างสายงาน การบังคับบัญชาแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานย่อย พร้อมจัดคนลงสู่งานโดยมอบหมายหน้าที่อย่างชัดเจน	
๓. การบริหารงานบุคคล (Staffing) คือ การสร้างและพัฒนา บุคลากร เพื่อเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงาน ทำงานเป็นทีม (Team work) ให้ทุกคนมีส่วนร่วมความรับผิดชอบผลประโยชน์ ร่วมกัน	
๔. การวินิจฉัยสั่งการ (Directing) เป็นการกำกับควบคุมดูแลของ ผู้บริหารองค์กรที่ต้องการ มีการวินิจฉัยสั่งการที่รวดเร็ว แม่นยำ ถูกต้อง โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานเป็นจุดเริ่มต้น รวมทั้งข้อมูล ข่าวสารที่ทันสมัย ทันเหตุการณ์ เพื่อเป็นข้อมูลนำไปสู่การวินิจฉัย พิจารณาการตัดสินใจ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของ องค์กร	
๕. การประสานงาน (Coordinating) เป็นการดำเนินการ ประสานงานในเชิงระบบทั้งภายในและภายนอกองค์กร การสร้าง เครือข่ายความช่วยเหลือจากทุกฝ่าย เพื่อให้องค์กรสามารถ ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงตามแผนนโยบาย และ วัตถุประสงค์ แก้และลดปัญหาความเข้าใจที่ไม่ตรงกันของทีมงาน ซึ่งจะนำไปสู่ความขัดแย้งที่ไม่พึงประสงค์	
๖. การรายงาน (Reporting) หมายถึง การจัดทำรายงาน ข้อมูล การดำเนินงาน เพื่อการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานให้เกิด ประสิทธิภาพ โดยเป็นข้อมูลที่ได้มาตรฐาน มีตัวชี้วัดที่เที่ยงตรง รวมไปถึงการใช้เทคโนโลยีเข้ามาสนับสนุนข้อมูลได้รวดเร็วขึ้น จะ มีผลทำให้การบริหารงานได้รวดเร็วต่อผู้บริหารและองค์กร	
๗. การจัดทำงบประมาณ (Budgeting) องค์กรจะต้องมีการจัดทำ งบประมาณที่ถูกต้องสอดคล้อง และเหมาะสมอยู่ในกรอบระเบียบ กำหนด มีการตรวจสอบระบบการเงิน การบัญชี อย่างมีระบบ	

สัปปุริสธรรม : ยุทธศาสตร์เชิงพุทธในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

หลักการบริหารเชิงพุทธศาสตร์ เกี่ยวข้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีคุณค่า มากกว่าสองพันห้าร้อยกว่าปี ในยุคโลกาภิวัตน์หรือยุคทุนนิยมในปัจจุบัน การบริหารจัดการสมัยใหม่ ต่างก็กลับมาทบทวนบทบาททางวิชาการในการบริหารจัดการสมัยใหม่ว่า ยังคงเป็นแนวทางเดียวหรือไม่ ที่การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ จะต้องสนองต่อระบบทุนนิยมที่เน้นการแข่งขัน และสร้างผลกำไร หรือการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรเพียงอย่างเดียว การบริหารจัดการสมัยใหม่ ยังขาดอะไรบางอย่างที่เป็นนามธรรมที่เกี่ยวกับมนุษย์ที่จะต้องอยู่ร่วมกัน รวมทั้งสิ่งแวดล้อมในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงและมีผลกระทบต่อสังคมและองค์กร หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่กล่าวถึงการบริหารจัดการมีอยู่มากมาย เป็นคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ยังทันสมัยอยู่จนถึงปัจจุบันและในอนาคต แต่ในที่นี่ จะได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาบางประการ ได้แก่

๑) **หลักสัปปริสธรรม** ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในสัปปริสสูตรอันเป็นแนวทางในการบริหารจัดการเชิงพุทธศาสตร์เพียง หลักธรรมหนึ่ง เพื่อประกอบการพิจารณาว่า หลักการบริหารเชิงพุทธศาสตร์มิได้มุ่งหวังกำไร หรือการแข่งขัน เพียงอย่างเดียว แต่ได้บรรจุหลักการที่สร้างความยั่งยืน การไม่เบียดเบียน การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติ มีความเมตตาต่อกัน และรู้เท่าทันโลก โดยมีได้ปฏิเสศกระแสโลกาภิวัตน์ หรือระบบทุนนิยมในปัจจุบัน แต่ให้ยึดหลักการอยู่ร่วมกันและรู้เท่าทัน

โลก หลักสัปปริสธรรม ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ มี ๗ ประการ^๑ ได้แก่

(๑) **ธัมมัญญตา (Knowing the Law, Knowing the Cause)** ความเป็นผู้รู้จักเหตุ คือ รู้ความจริง รู้หลักการ รู้กฎเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรมได้ รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้จักหลักการที่จะทำให้เกิดผล รวมความว่า การบริหารจัดการในองค์กร ผู้บริหารจำเป็นต้องพิจารณาข้อเท็จจริงอย่างถูกต้อง เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล รู้จักการวิเคราะห์ความจริงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ อันว่า “ สิ่งทั้งหลายเกิดขึ้น ตั้งอยู่ดับไป เป็นธรรมดา “ โดยพิจารณาหลักการและเกณฑ์แห่งเหตุผลมาบริหารจัดการองค์กร

(๒) **อัตถัญญตา (Knowing the Meaning, Knowing the Purpose)** ความเป็นผู้รู้จักผล หรือความมุ่งหมาย คือรู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่เกิดขึ้น สืบเนื่องจากการกระทำตามหลักหมายถึง การบริหารงานองค์กรให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ และรู้ถึงประโยชน์ของ องค์กรที่นำไปสู่ความมั่นคง และไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อองค์กร ในที่นี้ก็หมายถึงการมีแผนงานที่ดี การวางแผนที่วิเคราะห์ผลกระทบด้านต่างๆ

(๓) **อัตตัญญตา (Knowing Oneself)** ความเป็นผู้รู้จักตน คือ รู้จักเราว่าเรานั้น โดยฐานะภาวะเพศ ความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมเป็นอย่างไร และเท่าใด แล้วประพฤติให้เหมาะสม และรู้จักที่จะปรับปรุงต่อไป ในที่นี้หมายถึง รู้จักองค์กรที่เราบริหารเป็น

^๑อง.สศตคก. (ไทย) ๒๓/๖๕/๑๑๔.

อย่างดีว่ามีจุดด้อย จุดแข็งอย่างไร มีขีดความสามารถอย่างไร และรู้จักการปรับปรุงองค์กรให้ทันต่อเหตุการณ์ที่มีผลกระทบ รวมทั้งการบริหาร ความแตกต่างที่จะทำให้องค์กรเป็นเลิศ มีประสิทธิภาพ และมั่นคงถาวร

(๔) มีดัตัญญูตา (Moderation, Knowing how to be temperate) ความผู้รู้จักประมาณ คือ ความพอดีในการจ่ายโภคทรัพย์ ในที่นี้หมายถึงการบริหารการเงิน หรือการขยายกิจการ ต้องพิจารณาให้รู้จักประมาณในความเพียงพอขององค์กร ขีดความสามารถขององค์กร ขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร รวมทั้งการแข่งขันที่รอบคอบและรู้จักประมาณ ขีดความสามารถขององค์กร

(๕) กาลัญญูตา (Knowing the Propertime) ความเป็นผู้รู้จักกาล คือ รู้กาลเวลา อันเหมาะสม และระยะเวลาในการประกอบกิจ ในที่นี้หมายถึง การบริหารจัดการ จะต้องมีความเข้าใจถึงระยะเวลาที่เหมาะสม การสร้างโอกาสขององค์กรจะต้องพิจารณาถึงสถานการณ์ในเวลานั้นๆ ว่า ควรจะดำเนินการอย่างไร อะไรควรงด อะไรควรกระทำ เวลาใด ควรขยายกิจการ หรือช่วงเวลาใดที่จะบริหารองค์กรให้ประสบผลสำเร็จต่อองค์กรมากที่สุด

(๖) ปริสัญญูตา (Knowing the Assembly, Knowing the Society) ความเป็นผู้รู้จัก ชุมชน คือ รู้กริยาที่จะประพฤติดต่อชุมชนนั้น ว่าควรจะดำเนินการอย่างไร การบริหารจัดการ จำเป็นต้อง ปฏิสัมพันธ์กับองค์กรต่างๆ ทั้งที่เป็นพันธมิตร และคู่แข่ง การสร้างสรรค์ หรือการประสานงานกับชุมชน หรือกลุ่มบุคคลที่มีผล

ต่อองค์กร ก็คือเข้าถึง เข้าใจ และพัฒนา เป็นการบริหารจัดการที่สร้างความสัมพันธ์ด้วยเมตตา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อชุมชน หรือสาธารณชน จะเป็นภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร

(๗) ปุคคัลัญญูตา (Knowing the individual, Knowing the different individuals) ความเป็นผู้รู้จักบุคคล คือ รู้จักความแตกต่างของบุคคลว่าโดยอัธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม ตลอดจนรู้ในความสามารถของบุคคล และใช้มอบงานที่เหมาะสมให้การบริหารจัดการในการรู้บุคคล เปรียบเสมือนการพัฒนาและบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่จะต้องมีการพัฒนา และบริหารบุคคลในองค์กรให้มีความรู้ความสามารถ และภักดีต่อองค์กร มีความสามัคคี สร้างความเป็นธรรม และเสมอภาคให้แก่ บุคลากรในองค์กร รวมถึงการทำงานเป็นหมู่คณะ การติดต่อสื่อสารกับบุคคลต่างๆ ด้วยความเป็นมิตรไมตรี รวมทั้งมีความจริงใจต่อกัน

จากสาระของสัปบุริสธรรมข้างต้นจะเห็นว่า พระพุทธศาสนา อธิบายความสัมพันธ์ของการบริหารจัดการเกี่ยวข้องกับคนและสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงคุณธรรมและจริยธรรมที่มีคุณค่า พบได้ในสังคัมมมนุษย์ หรือปัจจัยแห่งสังคมในกระบวนการอาศัยซึ่งกันและกัน การพิจารณาด้วยเหตุด้วยผล รู้จักโลก รู้จักธรรมชาติ เพราะมนุษย์เท่านั้นที่จะเป็นผู้ที่บริหารจัดการองค์กรที่ดีได้ สำหรับในส่วนของหลักการบริหารสมัยใหม่จะเน้นเทคนิคและวิธีการ โดยแสวงหากำไร และการแข่งขันให้องค์กรบรรลุสู่เป้าหมาย ตามแบบของทุนนิยม

แต่หากผู้บริหารจะนำหลักการบริหารเชิงพุทธ ศาสตร์เข้ามาประกอบ หรือบูรณาการให้เข้ากับการบริหารงานในปัจจุบัน ก็ถือว่าเป็นแนวทางใหม่ หรือเข้าสู่มิติของการบริหารงาน ที่ยั่งยืน มีความมั่นคง และสร้างความเป็นธรรมต่อบุคคล หรือสังคมที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอย่างชาญฉลาด รวมทั้งสร้างประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ต่อการบริหารงานอย่างยั่งยืนและมั่นคง รวมทั้งจะเป็นหลักการของนักบริหารในการบริหารจัดการ องค์กรของตนอย่างมีระบบ โดยที่ยังมีคุณธรรม มาประกอบในการพิจารณาบริหารจัดการด้วยอีก โสติดหนึ่งด้วย

ยุทธศาสตร์เชิงพุทธ

หลักในการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์เชิงพุทธ คือ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้ง ครู สามเณร และชุมชน รวมทั้งเครือข่ายของ หน่วยสนับสนุนทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ดังนั้น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ยุทธศาสตร์สำคัญในการดำเนินงานจึงประกอบด้วย

๑. การเสริมสร้างศักยภาพให้แก่ครู และบุคลากรในชุมชน

จุดมุ่งหมาย เพื่อให้ครูและบุคลากรในชุมชนได้มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ทักษะ และประสบการณ์ในการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิต กิจกรรม เช่น การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การสนับสนุนปัจจัยจำเป็นในการดำเนินงาน

๒. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน

จุดมุ่งหมาย เพื่อให้ชุมชน สามเณร และโรงเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกันจากการลงมือปฏิบัติผ่านกิจกรรมต่างๆ ภายในโรงเรียน เกิดการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีต่างๆ ให้แก่

กันและกัน มีความสัมพันธ์กันมากขึ้น ส่งผลต่อการเรียนรู้ของสามเณร และชุมชน นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนต่อไป กิจกรรม เช่น การร่วมพัฒนาสภาพแวดล้อมโรงเรียน การให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นวิทยากร

๓. การประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิด

จุดมุ่งหมาย เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้มีการปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยน ประสบการณ์ และได้รับทราบถึงความก้าวหน้า ของการดำเนินงาน ตลอดจนปัญหาอุปสรรคที่ อาจเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ และร่วมกันสนับสนุน และแก้ไขปัญหาได้ทันเวลาทำให้กิจกรรม สามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง กิจกรรม เช่น การประชุมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การ รายงานด้วยเอกสาร การติดตามงานที่โรงเรียน

บทสรุป

โรงเรียนพระปริยัติธรรมจัดเป็น เป็นศาสนศึกษาแผนกสามัญศึกษา กองพุทธ ศาสนศึกษา สำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ ดำเนินการจัดการศึกษาแผนกธรรม-แผนกบาลี ให้แก่พระภิกษุสามเณร ในพระพุทธศาสนา ศาสนา ถือว่าเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนา เป็นการสนับสนุนให้ผู้เรียนศึกษาวิชาธรรม/บาลี มากยิ่งขึ้น ทำให้มีความรู้ทั้งทางโลกและทาง ธรรม เป็นผลดีและเป็นประโยชน์ต่อการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา อีกทั้งเป็นการจูงใจ ดึงดูดผู้เข้า มาบวช เป็นการเพิ่มบุคลากรทางศาสนาให้มากขึ้นและพัฒนาบุคลากรทางพระพุทธศาสนา ใน ด้านคุณภาพการศึกษา ทำให้การศึกษาพระ ปริยัติธรรม มีความสมบูรณ์และน่าสนใจศึกษา มากขึ้น ไม่มีช่องว่างทางความรู้ มีความเป็น

เอกภาพ เป็นระบบเดียวกันที่เป็นมาตรฐานสากล เป็นการให้การศึกษาที่เหมาะสมแก่ศาสนทายาทที่ดี ได้มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม มีองค์ความรู้ที่หลากหลาย มีความรู้ก้าวทันกับการศึกษาทางโลก เป็นการยกระดับการศึกษาของชาติ ส่วนในด้านการบริหารจัดการเป็นการลดความซ้ำซ้อนของผู้เรียน และผู้สอน ทำให้กระบวนการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและสะดวกในการจัดการศึกษา การบริหารหลักสูตร การบริหารบุคลากร และสถานที่เป็นการลดภาระค่าใช้จ่าย แบ่งเบาภาระเจ้าสำนักเรียน และสนับสนุนให้ พระระดับบริหารต่างๆ ในแต่ละวัด ได้ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการทางด้านศาสน

ศึกษามากขึ้น และในด้านผู้เรียนทำให้มีความรู้ที่หลากหลายมีความรู้ทั้ง ๓ ด้านควบคู่กัน สามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันช่วยลดปัญหาและภาระของพระเถรในการศึกษา ไม่เสียเวลาในการเรียนและการเดินทาง และการเรียนมีความเกี่ยวเนื่อง ต่อเนื่องกัน ทำให้สามารถเรียนนักธรรม/บาลีได้ง่ายขึ้นและเข้าใจมากขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำรูปแบบยุทธศาสตร์เชิงพุทธตามหลักพุทธธรรมมาใช้บริหารจัดการการเรียนการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและเพียงพอ

บรรณานุกรม

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). พุทธธรรม ฉบับเดิม. พิมพ์ครั้งที่ ๒๐. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์บุ๊ค เซ็นเตอร์จำกัด, ๒๕๔๕.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. ข้อมูลพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา ปี ๕๒. กรุงเทพฯ : มปป. ๒๕๕๒.

มหาเถรสมาคม, หลักการบริหารงานสมัยใหม่กับหลักการบริหารงานเชิงพุทธศาสตร์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.mahathera.org>. [๑๗/๗/๒๕๕๗].